

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger kirkelige fellestråd

Den norske kirke, Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum
0106 OSLO

Dato: 13.12.2018

Vår ref: 18/01027-2 sit

Deres ref:

Høringsssvar - Ny kirkeordning

Stavanger kirkelige fellestråd takker for muligheten til å sende svar til denne viktige saken som handler om ny kirkeordning. Dette er en historisk hendelse ved dette at det for første gang skal vedtas ordning for kirken i kirkens øverste organ.

Vi er glad for at høringsbrevet er kortet vesentlig ned i forhold til det vi tidlige var forespeilt. Det gjør høringen mer overkommelig.

I de utsagn som gjerne har fulgt dette forslaget er det fremhevet at dette langt på vei er en videreføring av dagens ordning. Det er riktig at grunnstrukturen synes å være videreført. Vi vil samtidig påpeke at det er vesentlige sider ved ordningsforslaget som gjør oss betenkt og som det er grunn til å kommentere.

Generelt til innledning

Frem til 2012 var det kongelige prerogativ i Grunnlovens § 16 styrende for kirkens indre liv. Kongen var som kirkens fremste lekmann ansvarlig for den geistlige virksomheten og de to arbeidsgiverlinjene i kirken må forstås i lys av dette. Frem til ny lov om tros- og livssynssamfunn trer i kraft etter behandling i Stortinget i 2019 gjelder Kirkeloven av 1996 og det er Stortinget som fastsetter ordninger. Når disse organene for kirken blir borte, inntreer en ny organisasjonsstruktur. Kongens og Stortingets rolle var førende for hvordan kirkens øvrige organer ble til, deres mandat, deres plassering i forhold til hverandre og deres innhold i forhold til hverandre. I noen grad fungerte de som en slags motpart til Kongen og staten. Kirkemøte, kirkeråd, bispedømmeråd og bispemøtet var statlige organer som hadde roller i forhold til Kongen og Stortinget. Forholdet til prestetjenesten og soknene var basert på Kongens og Stortingets myndighet innenfor det kristelige liv og ordning. Verken soknene eller prestetjenesten hadde samme myndighetsrelasjon til Kirkerådet/Kirkemøtet. Derfor var både Kirkemøtet og Kirkerådets sammensetning formet av dette.

Vi mener at den nye ordningen må ta utgangspunkt i at kirkens organer sine roller ikke lenger har helt samme innhold og dermed ikke har samme funksjon verken i forhold til staten eller i forhold til hverandre. De vil heller ikke ha samme rolle i forhold til soknet og soknets organer. Nå vil soknet og soknets organer i en viss forstand kunne oppleve seg som motpart til Kirkemøtet, særlig på det økonomiske området.

Vi savner en grundigere utredning av hvordan den nye situasjonen påvirker organenes forhold til hverandre, mandat, beslutningsmyndighet og for eksempel hvordan organene

velges. Vi nevner som eksempler at Kirkemøtet nå har en helt annen myndighet økonomisk for hele kirken, og dermed en ny rolle. Dette bør ha konsekvenser for hvordan både Kirkemøtet velges og hvordan Kirkerådet settes sammen. Det vil også ha betydning for hvordan saker fremmes for Kirkeråd og Kirkemøte, og hvilken funksjon bispedømmerrådet har overfor soknene og soknets organer. Det bør utredes nøye hvorvidt bispedømmerrådsmedlemmene i det hele tatt skal utgjøre Kirkemøtet. Flere slike problemstillinger kunne vært nevnt. Vi kan her ikke utdype dette ytterligere. Men vi savner en grundig vurdering av slike organisatoriske problemstillinger.

Fordi dette mangler, vil vi her kommentere en del anliggender som vi mener må vurderes nærmere. Videre vil vi være opptatt av at det demokratiske fundament for Den norske kirke ikke svekkes og at utgangspunktet for demokratiforståelsen er soknene, den lokale menighet. Norge har videre en særdeles verdifull arv å ta vare på knyttet til forståelsen av det allmenne prestedømmet som et fundament for å forstå kirken og den lokale menigheten. Vi registrerer at noen av forslagene svekker vektleggingen på det allmenne prestedømmet til fordel for en mer episkopal/geistlig dreining. Vi synes det kommer spesielt til uttrykk i spørsmålet om biskopenes og bispemøtets funksjon og myndighet, og det kommer til uttrykk i spørsmålet om vigsling og ledelse av andre tjenestegrupper enn preste-tjenesten. Denne forståelsen har vokst frem de siste 10-20 årene i særdeleshet, muligens som en følge av Porvoo-erklæringen, men også etter innflytelse fra svensk og anglikansk kirkeforståelse. Vi mener at dette kan svekke både demokrati og det leke ansvar for kirkens indre liv.

Regelverket

Det er gjort enkelte justeringer i forhold til dagens Kirkelov. Det sies at «dette er oppdateringer av regelverk «i tråd med den utviklingen som har vært av blant annet for at formuleringene skal de følge de endringene som har skjedd i kommunelovgivningen våren 2018.» Det sies videre at «De konkrete endringsforslagene er beskrevet nærmere i høringsdokumentet».

Når vi skal forstå det forslaget til kirkeordning som foreligger, er det krevende å tolke rekkevidden av hva «oppdateringer av regelverk i tråd med utviklingen som har vært ...» også fordi noen av «de konkrete endringsforslagene» ikke er tilfredsstillende beskrevet i høringsdokumentene. Dette gjør oss usikre på rekkevidden av flere av de foreslåtte paragrafene. Vi kan heller ikke helt forstå hva begrunnelsen er for enkelte paragrafer og ordlyden i dem. Vi synes å trekke ut av dette at:

- 1) Kirkemøtet/Kirkerådet sin posisjon i kirkeordningen styrkes
- 2) Derav følger en svekking av demokrati nedenfra som styringsform
- 3) Bispemøtet styrkes og gis en helt ny rolle i kirkeordningen
Derav følger en økt vektlegging av biskopens rolle mot ansatte-grupper
- 4) Dette igjen fører til en frikopling av de vigslende fra menighetens samlede oppdrag
- 5) Det er innført begreper som ikke er nærmere forklart noe sted i forarbeider eller i regeltekst.

Det må sies at det er vanskelig å ta stilling til en rekke spørsmål når forutsetningene for dem ikke er tydelige og kjent. Selv om utsagnet «oppdatering av regelverk i tråd med utviklingen som har vært» er ment på enkelte regler relatert til kommuneloven, er vi likevel spørrende til om dette kan rent faktisk kan ligge til grunn for utformingen av enkelte paragrafer i den nye kirkeordningen. Er det i regeltekstene i virkeligheten innført elementer som innebærer endring i forhold til tidligere uten at det er tilstrekkelig forklart hvorfor eller for den saks skyld dokumentert? Vi mener dette er ugreit dersom konsekvensen er at fremtidig kirkeordning i realiteten er fastlagt og at de veivalgene som Kirkemøtet har sagt skal komme senere faktisk allerede er gjort. Vi opplever fremlegget til enkelte paragrafer som ubegrunnede og ikke utredet tilstrekkelig til at de bør vedtas slik de er. Vi mener at det ikke er tilstrekkelig redegjort for hvilken betydning disse har i forhold til demokratisk struktur og maktfordeling. Vi mener i tillegg at soknenes plass som grunnleggende enhet i kirken kan bli svekket.

Kapitel 1 Den norske kirkes grunnlag

Generelt

Dette kapittel tar opp de bestemmelser som tidligere er fastlagt bl.a. i Kongelovene fra 1687, om lære-grunnlaget. Det er rett at disse finnes i kirkens eget regelverk. Men dette kapittelet et skal også fungere som grunnlags- og verdibestemmelser. Det kapittelet er et viktig kapittel, men disse bestemmelsene har ikke vært på høring eller blitt presentert ut over at de har vært behandlet på Kirkemøtet og er utformet i en tett dialog med Bispemøtet.

Kapittelets funksjon som basis for kirkens selvforståelse krever et høyt presisjonsnivå. Det er også utgangspunkt for hvordan kirkeordningens andre bestemmelser er å forstå. Bestemmelsene i kap. 1 kan bare endres med 2/3 flertall. Nå de vedtas for første gang må det være klart og stringent. Dette bør ikke være noe hastearbeid.

Det har blitt praksis i en viss utstrekning at lov gitt av Stortinget har en formålsparagraf. Kirkeloven av 1996 har en slik. Kirkelovens § 1 kunne gjerne vært § 1 i kirkeordningen. Fordelen med en slik paragraf er at den sier at ordningen omfatter hele kirken, alle organer og alle som utøver tjeneste der, enten som ansatt eller som menighetsmedlem. Slik bestemmelsene nå fremstår, mangler en bestemmelse som forplikter og omfatter alle.

§ 1 Den norske kirkes læregrunnlag

Dette er en nødvendig fastlegging av læregrunnlaget ettersom det er grunn til å anta at trossamfunnsloven vil fastslå at «Kirkemøtet fastlegger kirkens grunnlag og lære»

§ 2 Den norske kirke som del av den verdensvide kirke

Denne bestemmelsen beskriver tilhørighet til den store sammenhengen. Dersom denne bestemmelsen innebærer en forpliktelse på teologiske og kirkerettslige tema, vil vi reservere oss fra den. Forarbeidene må tydeliggjøre meningen. Bakgrunnen for vårt anliggende er den innflytelse tilslutningen til Porvoo-erklæringen har fått, særlig på forståelsen av bisperollen og prestedtjenesten. Kirkemøtet har selv presisert å fastholde egen tradisjon, i møte med økumenisk samarbeid og i gjensidige avtaler. Det bør ligge til grunn for forståelsen av denne bestemmelsen.

§ 3 Dåp og tjeneste

Ingen bemerkninger

§ 4: Den norske kirkes oppdrag.

Viser til anliggendet ovenfor om nåværende kirkeloven formålsparagraf. Formuleringene i forslaget er deskriptive og ikke slitesterke nok til å fange opp bredden i kirkens oppdrag i verden.

§ 5: Tjenestefellesskap og de vigslede

Denne paragraf er for uklar og lite dekkende.

Vi har noen eksempler på uklarhet_

- a) «tjenestefellesskap» - hva er det?
- b) «frivillige» forstås som regel i virkeligheten som de som er ressurs for de ansatte. Frivillighetsbegrepet er dermed ikke knyttet til menighetsfellesskapet, men til de få som er aktive med et eller annet gjøremål. Det er nødvendig å avklare begrepsbruken som vi mener ikke er dekkende for hva det handler om.
- c) «ansatte og vigslede» - er det to forskjellige kategorier? Hvilke konsekvenser får det å bruke dette skillet? En slik formulering kan legge grunnlaget for å gi «vigslede» en særskilt status i forhold til andre ansatte, og også menighetenes medlemmer. Vi mener dette bryter med den demokratiseringen som fant sted i 1997. Der ble soknene og demokratiet overlatt ansvaret for de sentrale oppgavene i menighetens oppdrag – med unntak av gudstjenestelivet på grunn av det kongelige prerogativ. En slik oppdeling kan være til hinder for soknets selvbestemmelse og selvforståelse.

Med den usikkerheten som har vært i Kirkemøtet mht. hvem som skal vigsles er vi også kritiske til oppregningen av vigslede i denne paragrafen

Utfyllende om §§ 5 og 6:

Den styrings- og ledelsesmodellen som preger Dnk fremkommet dels gjennom Kirkemøtets behandling av utredningen om «Embete og råd» og dels gjennom utredningen om lærenemnda (NOU 1985:21) Der har vært viktig for kirken at styringsansvaret i kirken springer ut av menigheten og er helhetlig forankret i menighetens valgte styringsorganer er bredt forankret. Kirkens ordninger er adiaforon. Det ufravelige er at nådens ord og nådens midler skal være offentlig hørbart og tilgjengelig i hvert sokn over hele landet.

Kirkeloven av 1996 var en juridisk oppfølging av de styringsprinsipper som var definert gjennom embete og råds-prosessen. I de senere årene har Den norske kirkes styringsmodell tatt opp i seg elementer den anglikanske og til dels den svenske forståelse av embetet. Det fører til en forskyvning av Den norske kirkes forståelse av menighetens helhetsansvar. Den anglikanske kirke har en mer hierarkisk forståelse der biskopens tjeneste forstås som et helhetlig ledelsesembete.

Bispemøtet vedtok i 2004 en uttalelse som går langt i å identifisere embetet med kirkens samlede oppdrag som ulike (vigslede) tjenester ivaretar ulike deler av. Det kan synes som om denne er forståelsen er lagt til grunn for forslaget til bestemmelse i kirkeordningen. Den forståelsen har føringer grovt sagt for at det er de vigslede og ikke menigheten som har et helhetsansvar. Dette er følgelig i realiteten en nedbygging av menighetens ansvar: Innføring av denne bestemmelsen kan dermed gi sterke føringer for senere utforming av kirkeordning.

Dette kommer blant annet til uttrykk i beskrivelsen av oppgaver: Det heter i høringsdokumentet at «vigslede medarbeidere skal lede menigheten...» I dagens tjenesteordninger heter det imidlertid at «...kateketen skal lede menighetens undervisningstjenesten». Dette ser vi på som et uttrykk for et prinsipielt betydelig skifte og ikke kun er en videreføring av dagens kirkelige lovgivning. Dermed bygges ned menighetens helhetsansvar og styrker tilsvarende de vigslede stillinger og biskopen i kirkens grunnlagsparagrafer. Det er ikke ønskelig og det er ikke redegjort for hvilke grunner som skulle tilsi en slik vesentlig endring. Det er noe ganske nytt.

Kapitel 1 vil derfor virke som en begrensning eller føring når Kirkemøtet senere skal drøfte konkret utforming av kirkeordning og utelukke enkelte modeller- f.eks. å legge et helhetlig ansvar for kirkelig virksomhet (inklusive arbeidsgiveransvar) til soknets organer.

§ 6: Organisering av Dnk

I høringsdokumentet er det en annen overskrift til denne paragrafen enn i regelutkastet, nemlig «organisering og ledelse». Ledelse mangler i overskriften. Paragrafen må gås gjennom på ny og gjerne med en formulering om at styring på alle nivåer er med demokratiske prinsipper og basert på det allmenne prestedømmet.

Vi vil også påpeke en usikkerhet/ uklarhet når det i høringsdokumentet heter at «Dnk er bundet sammen av felles bekjennelse, felles ordninger og ledelsesstruktur». Begrepet «felles ledelsesstruktur» er uklart. Hva er denne felles ledelsesstruktur? Er det biskopens tilsyn det vises til, eller ligger det mer i forståelsen? Dette må klargjøres.

Kap 2: Kirkelig inndeling, kirkens organer, medlemskap, kirkelige registre og kirkelig stemmerett

§§ 9-14

Vi er fornøyd med videreføringen av bestemmelser.

Vi vil imidlertid sette spørsmålstegn til noen begreper:

- §9 - Vi vil også melde en viss usikkerhet om nødvendigheten av å poengtere at soknet er «administrativ» ramme om menighetslivet. Dersom dette er et uttrykk for en endring av forholdet mellom soknets to organer, må dette klargjøres.
- §10, 1.ledd – Det fastslås at kirken skal ha styringsorgan på sokne, bispedømme- og nasjonalt nivå.
Vi mener det er nødvendig å fastsette styringsorganene ut fra rettssubjektene. I kirkeordningen er det Det nasjonale og soknene. Vi mener at behovet for å fastslå styringsorgan på bispedømmenivå må vurderes på ny ettersom det er en del av Det nasjonale rettssubjektet. Denne paragrafen må ikke være til hinder for at bispedømmerådet i sin nåværende form kan nedlegges. Vi mener at bispedømmerådet kommer inn under den kategorien «andre organer». Bestemmelsen slik den er foreslått er til hinder for endring i organisasjonsstrukturen.
- §10, 2.ledd - Fastlegging av Kirkemøtet som «besluttende» organ. Det synes spesielt å ta inn dette begrepet ettersom det synes opplagt at kirkens øverste organ treffer beslutninger.
- Innføring av «valgmenigheter» i §13.
Vi tror dette kan være bra, men savner klarere definisjon og forklaring av behovet. Vi har en viss formening om hva valgmenighet er, men vi mener det er behov klarere definisjoner og konsekvenser.

Til § 11 Vi er uenig i at formuleringen «har lovlig opphold i riket» skal være medlemskriterium. Rekkevidden av en slik formulering er kan være svært uheldig og risikabel for kirken. At en må bære bosatt i riket er tilstrekkelig kriterium.

Kap 3: Virksomheten i soknet.

Soknets organer og deres oppgavefordeling m.m.

Det heter i høringsdokumentet «Det foreslås mindre justeringer i enkelte paragrafer i dette kapitlet- oppdateringer som følger av endringer i annet lovverk. Reglene om menighetsmøtet og reglene for formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet videreføres»

Vi ser det imidlertid slik at det foretas materielle endringer det ikke gis begrunnelse for.

§ 15 Soknets organer

Helt nytt i denne paragrafen er at det ifølge 2. ledd kan etableres et felles menighetsråd «innenfor en og samme kommune».

Vi er for en reduksjon av antall sokn, særlig der de ligger tett innpå hverandre og det er behov for å samarbeide om tiltak og ressurser. Innenfor kommuner er det likevel ikke noen farbar vei dersom det etableres felles menighetsråd som et lite fellesråd. Det vil skape ubalanse mellom soknene innenfor en kommune.

Vi mener derfor at regelen slik den er formulert må strykes. Det vil være en eklere vei å gjøre det lettere å slå sammen sokn og å anerkjenne at det kan være flere gudstjenestefeirende fellesskap innenfor soknet.

Dersom forslaget likevel opprettholdes, må oppgavene til dette felles menighetsrådet tydelig beskrives og det må være klart hvordan forholdet til fellesrådet ivaretas.

§ 25 Kirkelig fellesråds oppgaver

Vi er i hovedsak tilfreds med utformingen av denne paragrafen, men vil minne om at kirkelovens §14, siste ledd, «Kirkelig fellesråd utfører for øvrig de oppgaver som etter avtale blir overlatt det av det enkelte menighetsråd» må med i denne paragraf. Vi mener at dette ledd kan benyttes som alternativ til den tilføyelsen som er gjort i § 15 om «felles menighetsråd».

Vi vil understreke at dersom videreføring av mandatene til de to organene i soknet skal kunne fungere slik som nå, må også fellesrådets rettslige handleevne på vegne av soknet videreføres.

Kap 4 Kirker

Vi registrerer at man viderefører dagens bestemmelser i hovedsak, men bytter ut departementet med Kirkerådet.

Vi vil bemerke at §28, siste ledd, første setning, som omhandler registrering av inventar og utstyr fungerer dårlig i praksis. Menighetsrådene har ikke kapasitet til å følge opp denne bestemmelsen, og i praksis er det fellesrådene som tar ansvaret. Det er desto viktigere at bestemmelsen er formulert på en måte som fungerer. Det er svært viktig av forsikringsgrunner at et register finnes. Det er hensiktsmessig at et fellesråd har ansvar for forsikringsordninger og sikring av kirkebyggene. Det bør formuleres en bestemmelse som sier at menighetsrådet kan be fellesrådet om å ivareta registrering. Det er også slik at slikt register i vår tid holdes i hevd elektronisk. Av det følger at databasetilgang, datasikkerhet med mer har følger for denne saken.

Vi synes å merke en ambisjon i Kirkerådet i å gripe lenger inn i kirkelig fellesråds ansvar enn det departementet har gjort. Intensjonen om å styrke soknet på dette område betyr kanskje først og fremst å styrke fellesrådet. Særlig er dette knyttet til disponering og utleie av kirkebygg.

Vi imøteser en grundig høringsrunde før KR/KM foreslår endringer.

Kap 5: Regionale og nasjonale kirkelige organer

Dette kapittel er i hovedsak som en videreføring av dagens bestemmelser, men vil påpeke følgende:

§35 – Kirkemøtets sammensetning.

Vi har ovenfor pekt på det forhold at innhold og mandat i de forskjellige kirkelige organ er endret som følge av fristilling fra staten. De sentrale organ har fått oppgaver som de ikke hadde før 2012. Vi mener at det blant annet er nødvendig med en ny vurdering av Kirkemøtets sammensetning, og at dette må ses i sammenheng med Kirkerådets og bispedømmerådenes sammensetning.

§ 36 Kirkemøtets oppgaver

Denne paragraf regulerer blant annet forholdet mellom Bispemøtet og Kirkemøtet inn i selve kirkeordningen. Det er nødvendig, men slik det er formulert synes det å bekrefte tendensen til å tydeliggjøre og styrke bispemøtets myndighet. Det er merkbart at tilsvarende tydeliggjøring ikke finnes på områder som ville styrket eksempelvis soknet

§ 38 Kirkerådets oppgaver

Tilsvarende tydeliggjøring er gjort av BM i forhold til KR. Vi kan ikke se at det er gitt tilstrekkelig begrunnelse for denne tydeliggjøring i kirkeordningen.

§ 39 Bispemøtet

Til 2. ledd:

I forhold til dagens kirkelov er det innført nye begreper. Denne foreslåtte endringen i forhold til dagens rettstilstand innebærer at «Bispemøtet skal utøve tilsyn med og pastoralt lederskap i Den norske kirke»

Dette er en ny begrepsbruk og er innført uten noe forarbeid. Begrepet «pastoralt lederskap» har ikke avklart innhold. Vi tror derfor ikke dette er noe godt grep. Det kan tolkes som at bispemøtet skal føre et overtilsyn med Den norske kirke som kollegium. Det er i så fall et klart brudd med den tradisjon vi har. Det er den enkelte biskop som fører tilsyn med kirken med tilsynsmyndighet begrenset av den kirkelige inndeling. Bispemøtet kan følelig ikke betraktes som et organ som griper inn i den enkelte biskops selvstendige tilsynsmyndighet. Vi er altså grunnleggende uenig i at noe slikt er Bispemøtets ansvar og ikke den enkelte biskops ansvar. Slik tenkemåte finnes i den anglikanske kirke, men så langt ikke har vært en del av vår kirkeordning. Vi imøteser en nærmere utredning på dette punkt.

Tilsvarende mener vi at det er en uting at uttrykket «pastoralt lederskap» brukes uten nærmere presisering.

Til 3. ledd.

Dette ledd er innført fra Reglement for bispemøtet § 2, 2.ledd. Det kan synes som dette er et ønske å se på relasjonen mellom Kirkerådet og Bispemøtet. Oppfatter Bispemøtet det slik at Kirkerådet og Bispemøtet er likestilte organer? Vi mener at betydningen av dette ikke er utredet og vi avventer en utredning av Bispemøtets plass i kirkeordningen.

Vi mener derfor at det er tilstrekkelig, også sett på basis av vår teologiske tradisjon, å videreføre innholdet i dagens § 26 og stryke hele forslaget i §39. Det er under ingen omstendighet forsvarlig å innføre forslaget til § 39 slik det foreligger.

Kap 6: Forskjellige bestemmelser

§ 48 Partssammensatte utvalg mm

Vi registrerer at bestemmelsen om partssammensatt utvalg eller alternative ordninger lokalt er foreslått endret tilsvarende en nylig endring i kommuneloven, slik at «Hvis minst $\frac{3}{4}$ av de tilsatte ønsker det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger». I dag heter det «med mindre partene avtaler at slike saker skal behandles på annen måte».

Vi reiser spørsmål om de endringer som er gjort i § 48 er nødvendige.

For det første vil vi stille spørsmål om Kirkemøtet har hjemmel til å instruere soknets organer på denne måten.

Dette reguleres i avtaler mellom partene.

Vedtatt i Stavanger kirkelige fellesråd 12.12.2018, sak 30/18

Med vennlig hilsen

Einar Oanæs Iversen
Fellesrådsleder

Svein Inge Thorstvedt
Kirkeverge

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Den norske kirke, Kirkerådet

Postboks 799
Sentrum

0106 OSLO